

Въ Библиотеку Императорскаго Томскаго Университета.
№ 61593. БЕСѢДЫ Еп. Макария
Зоревскаго.
1894 ГОТОВАЩЕМУСЯ КЪ СВАТОМУ КРЕЩЕНІЮ

ОБЪ

ИСТИННОМЪ БОГѢ И ИСТИННОЙ ВѢРѢ.

На нарѣчїи Абаканскихъ инородцевъ Минусинскаго округа
Енисейской губерніи.

Переводъ священника Усть-Есинской Евдокіевской миссіонерской церкви.

ТОМСКЪ

Тип-Лит. П. И. Макушина, Магистратская, № 4.

1893.

(548) 4/II 1894.
8

281.93

nr 38

61593

БЕСѢДЫ

4p

ГОТОВЯЩЕМУСЯ КЪ СВЯТОМУ КРЕЩЕНІЮ

ОБЪ

ИСТИННОМЪ БОГѢ И ИСТИННОЙ ВѢРѢ.

На нарѣчїи Абаканскихъ инородцевъ Минусинскаго округа
Енисейской губерніи.

Переводъ священника Усть-Есинской Евдоніевской миссіонерской церкви.

ТОМСКЪ

Тип-Лит. П. И. Макушина, Магистратская, № 4.

1893.

НИМЕНИЙ УЧУН КИЗИ КРЕСКЕ ТҮСЧЕН
УЗУ-БАЗЫ.

Нанчы, естип тур!

Сен креске тузеин дип келдиң. Чокта меге: Кудайды сагынып креске тузерге туруң ма? кайзы пир керегийди сагынып туруң-ма?

Нандра чооктары. Кудайды сагынып креске тузерге турум.

Сураг. Креске түзерийней но туза ползын дип туруң: өлгөн соонда ол чарыкта чаксы ползын дип туруң ма? ам тирийде туза ползын дип туруң ма?

Нандра чооктары. Ол чарыкта чаксы ползын дип турум.

Че, чаксы-ла естип тур! Креске тускен кизиге кайдыг чаксы полчагын сеге чооктап переин.

Крези чок кизиний сүрүни, грѣхке карартып, кара, чабал полып-ча. Креске түзери-биле аның каразы агарып, чабалы арыглал-парчар.

Кизи, кыяллыг полып, Кудайдың каргызынга түскөн. Кайдыг кизиге өлгөн малдың куртары чиксинистиг, идок арыгдаң арыг Кудайга кыяллыг (грѣхтыг) кизи чиксинистыг. Че, кизи креске түссө, Кудайдың каргызынаң поэң чадыр; Кудай аны чарадып, Поэзынга пала идин чадыр.

Кизи, Кудайдаң айрылып, ырааган соонда, айнаның колынга түскөн. Айна оны поэзынга кул един-

ген. Аның позын пилип, позынга тогындырган; позынга тогынарын тогындырып-ча; аны мекелеп, кыялга (грѣхке) түзүр-ча. Кизиний мындыг чабалдай позанчай аргазы чок полган. Че, кизи Кудайды сагынганда, айна оны алып полбанча; нимений үчүн дизе, -кизи креске түзери-пиле Кудайди полды дип, Кудай аны пала этти дип, алып-полбан-ча.

Крези чок кизи өлөрде, аның сүрүни караскы чирге түзүп, Кудайдын чарыгын качан-даа көрбес; ол караскыда чек кизилер айна-была кода чылдай чылга мөгү иреленип турар. Че крестыгдин сүрүни караскаа түспес, ирееге күрбес. Крестиг кизи по чирде ак сагынып, Кудайдын салганы-была кылынып чөрзе, ол-даа чарыкта качан-даа Кудайды көрип чөрер, качан-даа үрүвүп чыргап чөрер.

Ам андыг полганда, сян креске түзерге сагынзаң, меге парыс ползын тибе, изер (азранар) томагым, кезер кебим ток (пар) ползын тибе, кизиден арга ползын тибе; че, тыныма чаксы ползын дип, айнанай позап, Кудайга пала полаин дип, үреен соонда Кудайдын чарыгына сыгаин дип креске түс.

2.

СЫН КУДАЙДЫҢ УЗУ-БАЗЫ.

Ам сын Кудайдын узу-базын чооктап переин. Эстип тур.

Чирди тигирди, но-ла путкенди чаян Кудай чагыс. Ол өлүм олбес, качан-даа тириг Кудай. Кудай чок

полган дип пурунгыда андыг чыл качан-да чок
полган: чир тигир. пүткелектей пырнап. Ол пар
полган, качан-даа пар полар. Оло нодай-даа ча-
ялган нимес, нодай-даа сыкан нимес, качан-даа По-
зы Позынай полуп, бзалдынай тур. Кизи Кудайды
каракнай көрүп полбас. Ол кизи окыс нимес: Онын
иди сөөги чок, кизи сыраиндыг Анын сыраи чок; кизи
карагы кулагы окыс, колы азагы окыс Анын кара-
гы, кулагы, колы, азагы чок. Андыг-даа полза, Ол
парчавны көр-ча, парчаны ес-ча. Чазырып чокта-
аны, чазырып кылынганды, стинде-даа сагынганды
Ол пил-ча. Онын чооктан сөзи качан-даа пүтпенче
тегин калбас: Ол ноны ползын тизе, полар; өлзин
тизе, өлөр; өссин тезе, өзөр.

Кудай кайда-даа пар. Кудай чок тип андыг чир
кайда-даа чок. Но тынар тындыгды, но-ла пүт-
кевди Ол Позынын колыба тудун, парчазынын пазын
пилип-ча. Анай кем-даа тезип-полбас. Тигирге сук-
парза, Кудай анда; чирний алдына түс парзан, Ку-
дай анда-даа пар; талайдын ол чанына тезип одыра-
и тизей Кудайдын, колы анда-даа сего чедип тудар.

Сын Кудай маарсак. Ачыга түскенге ачын-чары,
арга тап-полбасты арыглап кал-чар. Ол кизее ачын-
чаак. Öкүстердий сураганын перип-ча. Сын Кудай-
дын чаргызы ак. Онын проолаганы коргыстыг. Улу-
көөленгенди Ол بازار, пазынганды өре көдүрер, пай
ирканганды чок идер, пазынчак чоктыгды пай идер.
Кыяллым (грёгым) дип сагынмасты, кыял тастыирин

(пазадарын) Кудайдаң сурбасты сагындыраин дии,
ачыгга түзүрер! Ак сагыстыга алкызын пирер.
Ам андыг полганда, син ачыга, преер чабалга түс-
сең, айнага тайба, сын Кудайга пазыр. Агырып-
ысай, кам камнатта; абысты кыыр. Киртинип, изенип
сураганга Кудай, полыз-чары. Ол синиң учун сын
Кудайга пазырзын. Позың-даа, Кудайга пазыр.
Ас-малың көп полза, паиркаба: Кудай сини чок итпезин.
Парыңнаң чоктытларга үлезип чөр: сеге Кудайдың
алкысы читсин. Тамака малга чединмес ползаң. кизи-
ниң сурабан алба. Тогызынны кичеенин тогын чөр.
Тогынарга аргаастанып суранып чөрбе. Прар кы-
ялга кирер ползаң, Кудай пилбес дии, нима чок ти-
бе; оны сагынып, паза иде кылынамссым тип Ку-
дайга айдын. Иде етпес ползаң, сини Кудай проога
калдырбазын.

3. ҮС ПОСТЫГ ЧАГЫС КУДАЙДЫҢ УЗУ-БАЗЫ.

Ам паза сын Кудайдың пир узы-базын чооктап
переин. Чаксы естип тур!

Сын Кудай чагыс, анаң паска Кудай чок тип,
мен сеге пая чооктам. Че, чагыс Кудай үс Постыг
дии пил. Үс Постыг но тезей. Үс Позының пири
Аба Кудай, пирси. Оол дии Кудай, пирси. Агарыг Тын
дии Кудай; үс паска Кудай нимес, пөлүниспен тур-
ган Үс Позы чагыс Кудай. Кудайдың узы-базын
кайдыг-даа пилгир сагыс сагынып читпес.

Узы кыйыгы чок талайдыҥ сугын көвөккө урып
надыр полбас, узы-базына сыкпас Кудайдыҥ узу-
базын кизи поэныҥ сагызына ал-полбас. Ёс Постыг
чагыс Кудай мындыг узу-бастыг дип кизи сагызы
сагынып чит-полбаста, Кудай Поэныҥ мындыг тип
поларын кизиге Поэы пилдирткен. Кизи, ёс Постыг
чагыс Кудайдыҥ узы-базын читре огнал полбас, узу
пазын пилеин тегени по күнниҥ пүткенинеҥ көрө
ургензин. Күн чагыс-таа полза, ёс паскалыг; аныҥ
ёс пасказы но тезей? Күнниҥ поэы, аныҥ чарыгы,
аныҥ изиги. Андыр-даа полза, күн поэы, аныҥ ча-
рыгы, аныҥ изиги ёс паска күн нимес, ёс паска-
лыг чагыс күн. Кудайдыҥ узы-базын андыр-ок тип
чоктагадый: Абалыг, Оолыг, Агарыг Тынныг Кудай
ёс паска Кудай нимес, чагыс Кудай. Аба Кудай
нола пүткенди Оолы-была чаяган, Агарыг Тынмаҥ
пүдүрген. Пис Абалыг, Оолыг, Агарыг Тынныг ча-
гыс Кудайга пазыр туруп, Аны Кудайларыбіс тип
сүүлебен, Кудайбіс дип чоктачын. Ёс Постыг Кудай
казак тілібеҥ «Троица» течей.

Ам син Кудайга пазырап туста, пиде крестенип
чөрип (ман чилеп крестен) чоокта: о Аба, Оол, Ага-
рыг Тын Кудайм! Мин Сеге киртинип чарым,
Сеге изенип чарым. Абаа, Оолга, Аг-арыг Тын-
га, но пары, (чоогы) чагыс, пөлініспес ёс По-
стыг чагыс Кудайга чылдаҥ чылга алгыс читсин.
Аминь.

4.

ТИГИР-ПИЛЕ ЧИРНИ ПҮТКЕН УЗЫ-БАЗЫ.

Ам тигирдий чирний кайдыг пүдүрген узы-базын
чооктап переин, естип тур!

Пас паскыда чир тигир, пир даа ниме чок полган,
чагыс ла сын Кудай пар иолган. Нола нимени Кудай
чаян. Нодаң чаян тезе? нодаң-даа нимес, чооктап
созинең чоктоң пүдүрген. Тигир ползын тогенде, ти-
гир полды; чарык ползын тегенде, чарык полды.
Ноола нимени Кудай алты күнге чаяган, эң соонда
кизини пүдүрген. Кизиний иди сөбгин Кудай тобрактаң
пүдүрген, анын соонда чүзүне үбүрүп, тын кириген.
Ол туста Кудай чооктаң: чагыс кизиге чөрерге чак-
сы нимес теп, ирге полысчаң киси ползын тип, ердий
кабыргазынаң ипчи кизини пүдүрген. Пастап чаян
ирдий ады Адам тип полган, епчи кизиний ады Ева
дип полган. Кудай Адам-была Еваны паска паска
агыс өскөн рай дин чаксы чирге чүргүскөн. Нола
малды, айны, тынар тындыгды алардың койнүне
салып пирген. Ол ики кизи үрүнүстүг чирде кыял
пилбен, аргыг, ачыг пилбен, нодаң-даа уят пилбен,
чылас чөргенер. Кудай аларга ачын чөргөн, алар-
га көринин, чоктазып чөргөн. Ол чирдеги агы-
стың аразында пир агыс полган; анын ады
чаксы-была чабалды пилчең агыс теген. Кудай ол
ики кизиге закон пирген: чаксы-была чабалды пилер

тиген агыстын честегин чибейар; анай чир ползар, блерзар, теен. Че олар айнаын сөзин угуп, кудайдын сөзин тообан салганар. Айнаны кайдай сыкан тезе? Эн пастап ол Кудайдын ак елчизы болган; поэнайн пүткен нимес, Кудайдайн чаялган, Кудайга теи полын, өз алдынайн полаин тип, улуг сагынган Үзүн, ол караскаа түзүп, кара сагыстыг айна полды. Айна кизини по үрүнистиг чирге чырган чөрчедип күйүннө, аны мекелеп, паягы чибе тип агастын честегин чидирерге санаган. Чылааннын стинге кырып, айна епчи кизиге сүүледі: по агастын честегин подайн-ары чир чозыгар? Слер мынайн чир ползаңар, Кудай окыс поларзар. Аны Кудай пилип, слерни Кудай окыс полбазын тип, мынайн азранмаар тегени ол. Слер мынайн азранып көрар: чаксы чабалды пылеечи поларзар теен. Ева, айнаын сөзин естип, агыстын честегин үзүп алып чиди; ирине апар пирди, ир паза чиди. Чиген туста, Кудай заковын тобан, кыял еттибис тип, икибизи уяда бердилер; Кудай оларды ол грѣх үзүн чырган чөрген чирдей сыгара сүрүп ыскан. Анай пири кизи нола ачыгды пилер полды, нола чабалга түзер (урунар) полды. Кыял мынайн ала өлүм урунды. Пастапкы кизинин грѣктери калдыгына чугылды, кыялын көптөдип турды. Кыял-пыла албаты-чонга нола чабал кирды, парчазы блер полды. Кудай кизини грѣхтыг тип көрбес полды. Позыннын алкызын алып калды. Кудайдын ырызы-даа (таланы-даа) чок полды. Чирний ырызы чок полын, тамак сыкпас полды. Кизидий позыннын

чазына үрүвүн чөрери ае полды, ачырканып иреле-
нип чөрери көп полды; чир үстүндеги албаты-
нын кыялары көптөп, кеминең аза перди. Кудай
албатыны Мини сагынмас полды тип, грѣхтери
көдүр полбас аар, тоозына чыкмас көп полды
тип, тарынып, чир үстүне саик сыгарды; нин-
че полган албатыны суга түзүрүп, чок итти.
Ўс олганның, ўс келинниң, пір ипчилиг. Ной
тип ак сагыстың алчакты езен едип, ол саиктай
алкалып, ога алгызын ирип, анай паска чон-алба-
тыны сыгарды. Че, анай сыкан калык андыг-ок
кыялдыг полды. Нойдың ўс олгынаң сыкан албаты
чир-сани тарап парып Чаячы Кудайды унды,
Кудай нимести Кудай единиң, пазырып чөрди. Кайзы
лары тигирди Кудай дип, кайзылары ай кўнны, таг-
ды, тасты Кудай дип, оларга пазырын чөре пирди-
лер. Анай пери кизилер паска-паска киштиг полды-
лар, паска-паска кудайлыг полдылар. Кизи Кудай-
даң айрылып, айнанын колына түстү. Айна ки-
зини нола чабалга, кыялга ургетти, нола ачыга тү-
зүрер полды. Кизи айнадаң корыгып, ага таилгы
таяр полды. Айна кизилер мини кудай идиң па-
зыр-чалар тип улуг сагып чөрди; мини тастабазын
тип коркыдып, анай кўстөп ирелеп чөрди. Кизи-
ний аргазы чок полды. Че, кизиге маарсак Кудай,
ада палаларына ачынган-окыс, калык-чонго ачы-
нып, аны алкаларга сагынды. Аны арыгліирге
Позынаң төреен чагыс Олгын кизилерге ызар
полды.

5.

КУДАЙ ОГЛЫ ЕЛДИ АРЫГЛИИР УЗУН ЧИРГЕ
КИЛГЕН УЗЫ-БАЗЫ.

Ам Кудайдын Олгы кизилерди кыяядаң, айна-
даң (смертең) арыглирге кайдып тигирдей чирге
килип, чирде кизи полып чөргенин, күзүн көргү-
зип, нимени пүдүргенин чоктаин. Сагыска салып
истип тур!

Мин пая Кудай кизилерди арыглирге сагынды
теп чоктаам. Чедер теми четкенде, чонны алкалар-
га Кудай Позынын чагыс Оолгын чирге ыза пер-
ген. Ол туста пир чирде Марія тип кыялы чок,
арыг Кыс одырган. Ага Кудай ебелеп, Үстүндеги Ку-
дайдын күзы көлөп ызып, Ол позында парлыг пол-
ган. Кудайдын Оолгы истинде Пала полды. Айы
күни читкенде, Арыг Кыс Марія агырбан пала тө-
реди. Ол пала Кудайдын Олгы Позы. Кудайдын
Олгы кизи полуп, Кудай позынча калган. Аны то-
реен Ичеги, Арыг Кыс полган Позы, ак позынча
калган. Чонны арыглира келген Алкалаачи Кудай-
дын ады Исус Христос тип полды. Исус Христос
чирде чөргөн туста кизилерге паска-паска соот едип
чөргөн. Кудай Позынын күзүн көргүзип, кизи пү-
дүрип полбасты едип чөргөн. Анын андыгды кылы-
нып чөргөн күзүн көрип чөргөнер чооктап тургавар:
мындыгды пүдүргени истий ортабыста качан-даа
чок палган. Исус Христос кизи сагызы таап чок-
тап палбас уредигды сүүлеп чөргөн. Анын сөзин

искеннер кайкап, чоктас чӱргенер: мындыг ӱредигды, мындыг чоокты кизи качан-даа сӱӱлебеген, теескендер. Јисус Христос соондо но поларды полардаӱ пырнап пилип чӱрген. Агрыгдаӱ чазылбасты чазып турган; сала-ла тиригди пастырып, ичезинеӱ сыгар-да карагы чок полганды карактыг идип, тили чок унчыкпасты тилдыг едип, азагынаӱ пазып-полбасты пастырап чӱрген. Агыстып чаткан кизиниӱ ӱстӱне колын салза, агрыг кизи агрыинаӱ чазыл одырған; чилни токта тезе, чил токтап турган; толкыланган тайлайны сым пол тезе, сым полып-пар чӱрген; истинде айналыгдыӱ айваныӱ пазын пилип, кизидеӱ сыгарчаӱ полган; ӱлгенерди тиргисчеӱ полган. Пир олгӱнды Ол Наин тип горадта тиргискен. Јисус Христос ол городко кирерде, ӱлген кизиниӱ сӱӱгин чыарга парыйган кизилер учраган. Ол ӱкӱс кизиниӱ чагыс тӱрелген олганы полган. Ичези Олгым тап тыӱ ылгап турган. Јисус Христос ага ачынып, ылгаба теди, сӱӱгин анар-чаткан кизилерди токтап тӱзӱрар тееле, ӱлгенге чоктады: Олган тур, теди! Олган тирилип турды. Паза, Лазарь тип пир кизи полган; ол агрып, ӱл парган; сӱӱги тӱрт кӱн чадып, чыстанып парган. Јисус Христос анын сӱӱгыне келип, чаяныныӱ тазын алып ызар тип чоктап, сӱӱмеди: Лазарь, сык! теди. Лазарь тирилип, сыгып келди. Паза, пир кӱнде Јисус Христос чазыда полган. Анын сӱӱзин истерге кӱп чон келип, азранар тамагы чок полган. Ол аларга ачынып, чети ит-пегнеӱ паза кӱп нимес палыкнаӱ парчанарын азра-

ган, азранганары тезе төрт мүй кизи полган; анай паска ипчи кизилер, паза олганар полган. Паза пир күнде пис каласвай ики палыкнай олганыг ипчилиг пис мүй ер кизилерди тостырган.

6.

КААН КУДАЙБЫС ЈИСУС ХРИСТОСТЫН УРЕТ-КЕНИ.

Ам Јисус Христостың кизилерди ного ургеткегин, кайдыг соонда но поларын пилип (айнап) чоктаганын узу-базын естип тур.

Јисус Христос чонны үргедип, кизиниң сүрүни өлгөн соонда кайда полчагын миныда чооктан: кыяллыг кизилер качан-даа тозылбас ирееде турар тип, Кутайды сагынганар качандаа түнербес чарыкта үрүнип чөрер теп.

Кизилер Кудайды кайдыг сагынза, үзери постары кайдыг полып чөрзе, Кудайга чарарын Ол пиде үргедип чоктаан: кем кизи Мени сагынардаң артык абазын сагынза, Меге чарабан; кем кизи Мени сагынардаң артык олгын кызын сагынза, Меге чарабас. Каан Кудайды пар чүрегин-пыла, пар тынын пыла, парчан сагызын-была, парчан күзийпей сагын чөр. Законный улугы ол. Ага тең паза пир закон по: поэныа чаксы сагынгандыг, кайдыг-даа кизиге чаксы сагынын чөр тип. Кизиге өчөспө.

Кем сени бир пагытпай сааб ысса, ага паска пагытды туду пер, тегең. Паза чооктан: сеней тлегенге пер, сеней өдуске аларга сагынганна кыйба. Слерге өчөзип турганнарды чаксы сагынаар; слерди карагандарды алгайар, теен. Кизини чабалдаба; кизи кыялын чооктаба, теен. Исус Христос Кудай Позынын узы-базын чаксы чоктап перген. Кизилер Исус Христосты сыны-была Кудайдын Олгы тип пилзин тип, тигирдеги Аба Кудай Аны ики каттип тигирдей үн салып, керечилеген: По Миний ачынган Оолгым, Онын сөзин истип чөрар, теен. Кудай Олгы Исус Христос Позынын нодын үчүн чирге келгенин пиде пилдиртип чооктаан: тигирдеги Аба Кудай чонга мындыг ачынчаак долды теен, Позынын Олгын, чагыс Оолгым тип кыскаман, чон-албатыны арыглиярге Аны перип-ысты. Нодын үчүн тезе? Ага изенин кертингени ылып калбан, качан даа тириг чөрзин тип. Албатынын чаргызын пүдүрерге келгем нимессим, арыглиярге келгем; постарын чаксы единип чөргенерди арыглиярге келген нимессим, кыяларым тип ылгап чөргенерди арыглиярин тип, сагынмасты сагындраин тип келгеним. Кизилернин үчүн Мин Позымны полчап, оларны мөгү кыйынап (иреедей) алкалаин тип, Позымны иреге перем; аларны грехтерине толуп (садып) алаин тип, Позымнын канымын төктүрерим. Аларны мөтү өлүмней арыглаин тип, өлорим, крезим-пыла айнанын күзун чок едип, саастагы караскыда отырганнарды чарыгыма алып сыгарым, теен.

КУДАЙДЫҢ ООЛГЫ ПРЕЛЕДИП, ӨЛИП, ҮЗҮН
ЧИ КУНДЕ ТИРИЛИП, СЫККАНЫҢН ҮЗУ-
БАЗЫ.

Ам Исус Христос кайдып пистий үчүн преледип,
өлип, тирилгенин, тигирге сыканын, анын соонда
но полганын чоктаин.

Кудайдын Оолгы Исус Христос по куаныч чирде
одыс үс чарым чыл чөргөн. Чоонга Кудай Позынның
үредерин чооктала, Кудай Позынның күзин чарт
көргис-перип, кыяллыг чонны узу-базы чок иредей
тоолап алаин тип, Позы Позын иреге перивген,
Агарыт колларын крес атаска кере тартырып,
прелеткен, агарыч канын төкөн; өлбөс Позы өлгөн;
өлгөннүн соонда үзүңчи күнүңдө Кудай Позы
тирилген; тирилиниң соонда кырык күнүң па-
зына Ага киртинген; ак сагыстыг кизилерге көп
каттип көрүнип чөргөн. Анын соонда тигирге сыгар
күни четкенде, Ол Позынның талдап алган ки-
зилерин чыныгы алып, чооктап нола чоктаганымның
сыны сыканы по. Ам тигирдин пазын, чиринин
пазынчилерин Меге перилген. Слер ал-зайн парып,
Мене ноола искенигерни тоза чоктап чөрибер; кай-
зы киши слерниң созинге пудүп Маа, кертинин
крескед түссе, аарыланар; кем киртинмезе проога
калар. Мен слернең качандаа када поларым, тееде,
аларга алгызын перип, алардын карагында тигирге
көдирилип-ыскап. Анын талдап ыза берген олчи-

лери ал-заин парып, Кудай пилдирткен кипта чар-
леп чөре пердилер. Каан Кудай аларга полызып
чөрип, алардың колымай Позынның күзүүн көргизип
игырыгды частырып, айналыгдың айназын сыгар-
тып, Позына киртингенерди ирелечей кизилердей чал-
танмас едип, сагындырып, киртинмести киртинди-
рип, көп чурты креске түзүрген. Паягы Анын тал-
даан кизилери Каан Кудайдың чирде чөргөн темде-
ги нола чоктавын, нола пүдүргенин мичике пас
салганнар. Ол мичиктин ады Евангелие теени. Еван-
гелие теени урунистиг тлаас теени.

Исус Христос тигирге суканынай пери, Ага
киртинген ак киптиг чурт чыл-заин козылып, ка-
ра киптиг айна чурты чылдың заин корап чары.

Карындас! кизилерди арыгліирге чирге келген
по Алкалаачи Кудайнын иреледиң олгенин качан-
даа унутпа. Тозо кизилердин үчүн ирелеткен Позы
сенин-даа үчүн Ол ирелеткен; сенин грѣхтерин
үчүн Анын каны тогулген; сенин үренин соонда
иреленмезин тип, Ол иреленген; сенин кыялларын
тасталзын тип, Ол көп иреге түскен; өлөр кизи
пазынды өлбес едени тип Ол, өлбес Кудай Позы,
үрен; олгенин соонда тирилериини пилдиртип, Ол
өлип, үзинчи күнде тирилген; калганчи чылда тезе
Позынын чоктаан сөзимей сени-даа, тоза кизилерди
даа тиргизер. Ол сего пиде ачынганда, сен-даа Аны
сагын чөр; Ол сенин үчүн андыг иреге сыдаганда,
сен-даа Анын үчүн кайдыг-даа иреге сыдарга пе-
лен пол. Ол сенин кыяларынын үчүн көп ачыгга

түскен, ам паза Аны ачыгандырбаин тип кыялла-
рыйнай сиберленип чөр.

Ам сеге кайзы пир чабал сагыс келзе, айна сени
кыялга тартар полза, сен андары полба, поэыйны
себер тудып, чоокта: Кудаймны ачындра андыг кы-
ялды корыкпап кайдыг пүдүреин! Кыялымный
үчүн Иисус Христос Кудайм өлегенде, уятпан ан-
дыг кыялды паза пүдүреин ма? о Кудайм! меге
полыс, мындыг грѣхке мени кидирбе тип, Кудай-
дай сурап пазыр. Ам сен сын кип сагынын крес-
ке түзерде, Кудайга пиде пазырып чоокта: о Ку-
дай! кичигдең ала кылынган грѣгымны таста, нола
чарабастарымны арыгла, те.

8.

КАЛГАНЧЫ ЧЫЛДЫН УЗЫ-БАЗЫ.

Калганчы чылда Каан Кудай Иисус Христос
аттыг саптыг чарыктанып пазок келер. Ол туста
олгеннер парчазы тирилип турар; чир тигар чайка-
ла перер, таглар немрелер: күн чарыгы пектел па-
рар, күнниг кизи кунуга перер; ай чарыгы пектел
парар, албаты чонга коргыс полар; сагыстын пүри
түсчаткан окыс, агарчаткан чылдыс төгилер. По-
зынын чарыгы была черди чарыдып, Чаячы Ку-
дай түзер; сынаачи Каан полып, сиреезине одрар.
Тоза чонны, өскени койдай чарган-дыг, ики паска
пөлип ызар. Аккиптыгды оң сарынга тургызар,
кара киптигды сол сарынга тургызар. Аба ичелиг-

ды, ерлиг ипчилигды, пайы чогын пирси пирсиней
пөлип изер. Ак сагыстыгын ой сарынга тургызып,
кара сагыстыгын сол сарына тургызар. Кудай сын
Сынаачи полып, пай чогы тебен, ниг кулы тебен,
ой чүс көрбөн, кизилердин чаргызын сывынча пү-
дүрер: кайдыгда кизинин кылынганынче четирер.
Карам пайдын чаргызын пүдүрүп айдар: (чооктар)
сен мал нимелеринни кудай единиң, аныла сагынып
чөрдий, агала изенип чөрдий; малды чаян, нимени
сеге перген Позымны сагынбай чөрдий; Меге алгыс
четирер поэйн, Мен каргаан айнаны улыглап чөр-
дий. Меней кедери пар! айнаа пелетеген үспес
отка түс, теер. Огыр, күчүрчи кизи естер: по-
зыннын ковыгына Кудайдай корыкпап чонга амыр
пербөн, огыр едип талап чөрдий, ниньче кизини
актай ака пролыг еттий, иреге кирдий; өкүс ипчи
кизинин чагыс инегин огырлап алып, олгаварын,
аны поэйн астадып ылгаттий; чок кизинин чагыс
адын огырлап алып, аны чазыг пастырып иреледиң,
олгаварын ылгаттий; ам поэйн чылдай чылга ире-
ленип, сыгтап чөр! отка көйп, качаң-даа сыкпап
чөр! тий. Арыг чаргы етпес кизи естер: ниньче
кизинин чаргызын пүдүрбөн, сыйралып позаттий;
ниньче өкүстий чаргызын тетпен, ылгадып нандыр-
газий; огырларга полызып, огырлап алган кизи малын
малына козып, нимелеринни чазыр-чорип, иде полга-
нымды Кудай көрбөс, тедий, чаргымны пүдүрбөс
тедий, чабалымны көрбөс тедий, өкүстий озий албас
тегензий; ам алааканынды ойна! ам чаргы пүдүрөт

сын Снакчыны көр тип, естер. По черде кизини ылгадып чөргени анда мөгү чылдаң чылга иреленип ылгап чөрер; авың көер оды үспес. иреленер прези түгенмес. Кудай нола кыялыглардың чаргызын пүдүрип, тоозаларга чоктир: каргыска калган слер чабаллар, караскы чирге парар, теп. Ачыг корон аларга полар, анда көер от полар. Алар-ның ирезиниң узы чок полар, анаң сыгары чок полар; ачыг корон аларга полар, алкалар кизи чок полар. Ындиг коргыстыг ачыг иреде туруп, грѣхтиг кизи ачырканып сүүүлөр: ачыг корон! сыдап полбас иреемге кайдып сыдаин! теп, тың ылгаң, тистерин кычырадынып турар; калак, калак! тип үн үспен сыктап турар! Че, канче-даа найнап турза, аларга ачынары чок полар; качан-даа узып амырабас, качан-даа өлбес.

Ак сагыстыг, сын киптиг кизилер Кудайдың чарыгына кирип, күн чарыган чилип чарып ызар; лар астаң (тамактаң) астабас, сугдаң сузабас; качан-даа агырбас, ачыгланмас; соок пилбес, изиг пилбос; качан-даа үрүнип, чыргап чөрер; кизи карагы качан-даа корбенни алар көрер, кизи кулагы еспенни естер, кизи сагызына качан-даа көрбенни пилинип, үрүнүрлер. Кудайдың чарыгында мүй чыл полганны пир-ле күн ирткен, тийлер.

Нанчи! Кара кентиг кыяллыглардың кайдыг коргыстыг ире поларын, ак киптиг ак сагыстыгларга кайдыг чыргал соот поларын унытпав, күний-саин сагынып чор. Сени ол иредең позатсын тип, чарыгына чаратсын тип, Кудайга күстенип пазыр чөр.

9. КИЗИНИЙ КРЕСКЕ ТҮСЧЕН КЕРЕГИ.

Паза естип тур! Креси чок кизи нине кылынга,
Кудайга чарачаһын чоктап переин.

Кыяллыг кизиге нинче чабал четкенин сен
естий; кыял кизиди ниндыг чабалга түзиргенин
сен ойнады; кыял кизиди чыргап чөргөн ырыстай
сыгарган. Кыял кизиний един тынын ардаткан.
Кыял олбес кизини өлөр еткен. Кыял кизини ай-
нага кул етти. Кыял кизиди Кудайдай чарды. Кизи
тиригде Кудайдай чарылганда, үрөп парган соонда
Аный чарыгына сыг полбас. Кизи тиригде айнага
кул полганда, үрөп парган соонда оный колынай
позан парбас. Кыяллыгдың сүнезин айна менидип,
единей чарылган соонда аны караскы, ирелиг чир-
ге апар-салча. Кизиний изенизи чок тип, маарсак
Аба Кудай албаты-чонга ачынды, аны алкаларга
Позыный Олгын ыза перген. Исус Христос Кудай-
дың Олгы тоза чонный кыялларын Позынга салынган.
Албаты-чонный кыялы үзүн иреледип, прозы чок
Позы, кыяллыглардың прозын Позынга алып кал-
ган. Позыный каны-май чонный грѣхтерин арыг-
лаан. Позыный креси-пиде айнаның күзин чок
эди, чонны аның колынай позаткан. Кизиний
тынын сагызын наа едерге, Кудай Позыный Ага-
рыг Тынын кизиге перген.

Үрөп кизиний един үрөбес едерге. Позыный
еди канын перген. Исус Христос тоза чонный

изенизин пелеттеен. Ндыг полза, по пелен изе-
нисти сагынып киченген кизи алар, сагынмас
кизи албас. Јисус Христос Позыннын сөзин
естер кизини арыглар, еспести арыглабас. Ал-
калаачы Кудайдын сөзин естени теени Анын
перген законы-маң чөрсин. Анын үлгүү тезе по
полган: кайзы кизи картинни креске түссе, арыгла-
нар, теен. Андыг полганда, кыялларын арыгланьп,
арыг-полаин теен кизи Јисус Христос сын Кудай-
дын Олгы тип, чонры арыглаган Алкалачы тип пү-
дип картинзин; Ага картинни креске түссин. Кай-
зы пүдип картинмезе, креске түспезе, арыгланмас.
Креске түскени каттап төрөлгени. Кизи пастап
ичезиней төреирде, кыяллыг полча. Креске түссе,
суг-мынаң Кудайдын Тынынаң каттап төрөп, арыг
полча. Кайдыг кизи, мылчаа кирерде, кырлыг ке-
бин суурып, суг-маң чуунуып, мылчадаң сыгарда
наа, арыг кеб кий-ча; ид-ок креске түзерде, кыялга
кирленген сүндүзинин кебин суурып, Јисус Хрис-
тостын арыг кебин кес-ча. Јисус Христостын арыг
кеби но тезең? Јисус Христос Кудай Позыннын агы,
Анын арыгы. Креске түскени — Јисус Христосты кес-
кени; креске тускени — Јисус Христос-маң пир полганы.
Креске тускелекте кизи тоза поэы чабал, стинде
айна чаткан уйа полган поэы, креске тускең соонда
тоза поэы арыг полып-ча, анын исти Кудай чадар
(отурар) тура полча. Кизини крестен соонда абыс
ага Кудайдын агарыг мурозын сүртип, Кудайдын
печедиң салча. Ол муро сүртеримей крестиг ки-

зиге Кудайдың Тыны тұзип, истинде Кудайдың кўзи, Кудайдың чаксызы кир-ча. Иде полганда кизи, кўзи чок полган позы, тың пол-ча; Кудайдың салганы-маң тогынарға сыдабас полган позы, сыдар пол-ча. Ол айна-маң тартызарға пелен пол-ча. Айна аны позына тогынарға кўстен полбас, позының кылыгын тогындырып полбас. Кизи ага тогынза, позының көннўней тогын-ча. Крестиг кизини айна неңип алза, кўс-нең албас, меке-нең алар. Айна-наң тартыскан кизи, Кудай полысканда, айнага неңдиртпес, неңдиртсе, ар-гастанып тартыспаны неңдирер.

Креске тускен соонда кизи ары сагынып чўрзе, өлер кўни амыр полар; өлер өлимней ол корыкпас. Нодаң ары тезе? Крестиг кизиниң смерты чок полпарары, нимес узаан уйгызы. Крестигдин өлори качан-даа тириг чўрбеске ўречейи нимес, качан-даа амыр-езен поларға ўреп чаткавы. Крестигдың өлери айна чирине тұзип иреленерге ўречейи нимес; качан-даа чыргап чўрерга Кудайдың чарык чирине сыгары. Крестигдин сўрўндизи единей чарылып, еди сўбги комда салылза, анда мўгў чадар нимес, Кудай салган темде тирилер. Кайдыг Иисус Христос кизилердин ўзўя өлип, Кудай Позы тарилен еди; ид-ок Позынга кертинип пир полган кизиди ўреен соонда тиргизер. Иисус Христос Позы чооктаан: «Меге кертинген кизи урезе-даа, тирилер, калгачы кўнде Мен аны тириг едерим,» теен.

Тиригде Кудайды сагынып чөргөн крестиглердиң сүрүни өлгөн соонда таама түспес, айнага перилбес; арыг полып, пызыннап, мөгү чыргап чөрөр чарык чирге сыгар. Аларның кайзыларының еди сөөги даа чок полбан, аппагас, чымчак, тириг окыс кал-ча; аларга тогазып пазырган көп агрыг кизи агырганынаң чазылча, истинде айналыг кизиниң айназы сыгып-ча. Кудайга чараан ыдыг крестиглерди святой, агарыг кизи течең. Кудайга чараан агарыг кизилер көп; по пистий чирде ады сыккан агарыглардың пирси Святитель Николай тип; пирси агрыгды чазчаң Пантелеимон тип; пирси Святитель Иннокентий тип. По агарыг кизилер тириг-даа туста Кудайдың күзипиле агрыглыгды чазып, истинде айналыгдың айназын сыгарып, кайзылары үреп нарган кизини тириг едип чөргенер. Өлгөн-даа соонда аларга изенип кыырганнарга цолыс чарлар.

10.

АЙНАНЫҢ ПОЗЫН, АНЫҢ ТААП ПЕРГЕН
КЕБИН ТАСТАП КАРГАП ЧООКТАРЫ.

Нанчи! Сен сыны-май Кудайды сагынып креске түзеин тешең, мнай алдында пазыр чөргөн айнайды, Кудай нимес кудайларының, нола кертин чаткан кара кебиңны тастарга керек.

Ам мин сеней сурап тураин, мен чоктаан-заин сен меге нандра сүүле.

Сураг: Айнаың поэин, оның нола кулларын, нола кара кебин каргап чоктарзың ма?

Нандра чооктары: Айнанын позын, анын нола ку ллары, нола ара кебин кармап чооктап-чарым.

Сураг: Үлгенни, Эрликти, кайракан течей Кудай нимес кудайларынын, агыстан, ан терезиней, кеденей еткен чалыгларынын тастап кармап чооктап-зын-ма?

Нандра чооктары: Пылардын парчазын кармап чооктап-чарым.

Сураг: Аларга пазырбан, тайбан, сачылгы саспан, сок сөөктебен чөрөзсин-ма?

Нандра чооктары: Андыгларга иде кыдыман чөрерим.

Сураг: Сугдын, чирнин, тагдын, поонун, ноода нимений пазын пилер Еези чагыс сын Кудай. Прен тагларды, пооларды, сугды, чирни крезин чоктадар (алтай) кизилер еелиг течейнер. Че, алардын еелиг тичей черлери Кудай ееленген чир нимес, айна одырган чир. Андыгларга пазыраы айнага пазырган-окыс, аларга тайганы-айнага тайган. Сев андыгларга пазырбан, сок сөөктөбен, нима салбан чөрөзсин-ма?

Нандра чооктары: Андыг айна чуртанган черлерге пазырбассым, аларды кайдыг-даа уулыглабассым.

Сураг: Позын камнабан, кизи камнатпан, чардын кыйдырбен, төлги салбан чөрөзсин-ма?

Нандра чооктары: Иде етпен чөрерим.

Сураг: Кам камнаан, поонып олген малдың един чибен, канын испен, сачылгы саспан, аны испен чөрерзий-ма?

Нандра чооктары: Иде итпен чөрерим.

Ам сын Кудайга кертинер кебий чоокта.

Сураг: Черни, тигирди, ноола нимени чаян Кудай чагыс тип кертин чарзый-ма?

Нандра: Кертин чарым.

Сураг: Чагыс Кудайды үс Постыг тип кертин чарзый-ма?

Нандра: Кертин чарым.

Сураг: Үс Постыг Чагыс Кудайды адап пир.

Нандра: Аба, Ол, Агарыг Тын-чагыс Кудай.

Ам Кудайдың Олгын но тип кертин чатканынды чоокта.

Сураг: Кудайдың Олгы Абазы-мынаң чагыс Кудай тип, тоза но пар нимелер Анаң полган тип, Абазы-мынаң тең мөгү, тең славалыг, чагыс күс-тиг тип кертин чарзый-ма?

Нандра: Кертин чарым.

Сураг: Кудайдың Олгы тоза кизилерди арыг-лирге тигирдей черге келип, кизи полып чирде чорди тип кертин чарзый-ма?

Нандра: Кертин чадырым.

Сураг: Кизи полып чирде чорген Кудайдың Олгының адын адап пир.

Нандра: Иисус Христос.

Сураг: Кудайдың Олгы Иисус Христос тоза чон-ның кыялынаң ары иреледиң үрен тип, үзинчи

күнде тирилген тип, анын соонда тигирге сыккан тип киртин турун-ма?

Нандра: Киртин чарым.

Сураг: Каан Кудай Иисус Христос калганчы чылда черге пазок килер тип киртин чарзын-ма?

Нандра чооктары: Киртин чадырым.

Сураг: Ол немений ары чирге паза келер?

Нандра: Тириглерди, олгеннерди чарыгларга килер.

Сураг: Аг киптиг, аг сагыстыглар Кудайдын чарыгына сыгып (кирип), качан-даа үрүнип чөрер тип, кара киптиг, чабал сагыстыглар иреленер чирге түзип, качан-даа иреленип турар тип кертин чарзын-ма?

Нандра: Мнын парчазынга кертин чарым.

Сураг: Кизи креске түспенче Кудайга чаран полбас тип, Кудайдын чарык чирине сык полбас тип кертин чарзын-ма?

Нандра: Крезин чок кизи Кудайга чарабас тип, Кудайдын чарыгына кир полбас тип сагынып, креске түзерге келгенимпо.

Ам Агарыг Тын Кудайдын узы-базын чоокта.

Сураг: Агарыг Тын Кудайны Тириг этчей Кудай тип, Абазы-пыла Олгы-май тең (пир) күстиг, тең магтыг Кудай тип, кертинип турунма?

Нандра: Жа, кертин чабын.

Сураг: Креске түскен кизиге Агарыг Тын Кудай түсчер тип, сагызы чабиль полганда, анын сагызын тыгыт-ча тип, ирелиг күнинде сагызын чарыт-ча

тип, чаксы кылынарга полыс-ча тип, кертин-чар-зын-ма?

Надра: Агарыг Тын Кудай иде полусчай тип, кертин-чабын.

Сураг: Сын Кудайды олгенче тастабан, Христос-ка кертинген аг кептиг, абыстыг, тигрибелиг чоннай кедери полбан чөрерзий ма?

Надра: Сын Кудайды тастабан, Христоска кертинген аг кептиг, абыстыг, тигрибелиг кизилер-дей чарылбан чөрерим.

11.

КУДАЙДЫН ИЧЕЗИН, КУДАЙДЫН АНГЕЛЛА-РЫН, АГАРЫГ КИЗИЛЕРИН, КУДАЙДЫН КРЕ-ЗИН, АГАРЫГ ОБРАСТАРЫН УЛУГЛА-ЧАЙ
УЗЫ-БАЗЫ.

Ўс Постыг Чагыс Кудайга пазыр-чадып, Агарыг Кыс Марияны Кудайдын Ичези тип улуглап, сеге полыссын тип кыыр-чөр. Агарыг Марияны Кудай тебе, Кудайдын Ичези тип чоокта. Нодай ары те-зең? Кудайдын Олгы албаты чонны алкаларга кизи полаин тип, Агарыг Кыс Марияны Иче эдип, стин-де пала полып төреен. Кудайдын Ичези качан-даа кыс позы калган. Нодай ары тезе? Ол Кудайдын Олгын төрееней пастап, аг стинныг Кыс полган По-зы, Аны төреен соонда аг позынча, кыс кызынча

калган. Кудайдың ичези Кудай даа полбаза, чоола Кудайдың чаяганынай артыг махтыг. Грѣхтыг кизилер үчүн Кудайдың алдында туруп, Кудайды маарсадарга парчазынай ол артык. Ичези палазынга ачынган чилип, Кудайдың Ичези кизилерге ачынып-ча; Иисус Христоска кертингерге там артык ачын-ча.

Карындас! Сен Каан Кудайга пазыр чадып Кудайдың Ичези Агарыг Кыс Марианы кыырарга унытпа. Сеге ачыг урунза, Ага чалганып пазыр: Ол, Иче чилеп ачынчак Позы, сеге ачынар; полызарга күстиг Позы, сеге полыспан салбас.

Паза, Ангел течей, Кудайдың Елчилери пар; Святой течей, Кудайдың чарыгына сыккан агарыг кизилер пар. Пис аларны Кудай тебен, Кудайдың куллары тип, аларны улыглап, писке полызып турзын тип, аларга пазыр-чабыс. Алар Кудайдың алында туруп, пистий пазырып чаткай сурагыбысты Кудайга четирип-чарлар. Алар пистий үчин Кудайга пазырып, писке Кудайдың чаксызын четирип чарлар.

Паза, мыны сагызына салынып ундытпан чөр: кайдыг-даа крестиг кизи-пыла Кудайдың Аг Елчизи көринмен када чөрип, анын еди-тынын кадарча. Ол, кизини кадар чаткан Кудайдың Елчизи, кизи үчин Кудайга пазыр-ча; Кудайды сагынчаткан кизиди айнаын полызарынай себерлеп-ча. Крестиг кизиний өлер күни четкенде, Кудайдың Елчизи анын сүрүндизин айнадай кадарып, онызын

Кудайга алчыгып-ча. Ол кизини кадарчай Кудай-
дын Елчизин Сакчы Ангел течей, казак тилимей:
„Ангель Хранитель“ течей.

Сын Кудайга кертивген кизилерний паза мындыг
аг кип пар. Кудайга пазырза, лар крес саап па-
зырар; ибге кирзе, лар крес саап кирер; суг кессе,
олар крестенип кезер; азранарда крестенер; азраңган
соонда пазок крестенер; узар алында Кудайга па-
зырар; орынга чадарда крестенер; ноола чаксы пү-
дүреин тезе крестенменче пастабас. Нодаң ары ан-
дыг аг кип полган теерзий? Нодаң ары крести иде
улуглачай тезей?... Кресте Кудайдын алгызы, Ку-
дайдын күзи пар. Крес арыг нимести арыглап-ча,
изенис чокты ал-калча. Кудайдын Олгы Јисус
Христос креске кере саптырганы-пыла албатычонны
арыглан, айнаның күзин паскан. Анаң ары айна
креске сыдабас уяң полды, крестен корыгар полды.
Кизи оттаң кайдыг чалтан-ча, айна крестей идеок
чалтан-ча.

Паза, крестиг кизилер позынга крес салынып
чар-чарлар. Ол ноо кеп тезе? Пасыр чөргөн Јисус
Христос Кудайм мени арыглап, мындыг креске
сантаырганын ундытпаин тип, крестий күзи мени
айнаның полызарынай кадарзын тип, крестиг ки-
зиний позынга крес салынып чөрчей кептий узы-
базы ол.

Паза, крестиглердиң мындыг кип пар.

Тигрибе-саин, иби-саин, ал-саин образ течең аг сүрлерди тургызып, аларды улуглап, алынга Кудай свѣчизи кабызып, алдына турып пазырчаң иде. Пил-бес кизилерный кайзылары-да ол сүрлерди Кудай тип чоктачаң. Че, сен оларды Кудай тебе, Кудайдың сүри-образ тип чоокта. Триг Кудай чагыс, ол кайдыг-даа чирде пар, Аны кизи көрип полбас; обрастар тезе көп. Алардыñ тозалары Кудайныñ сүрүндези нимес; кайзылары Кудай Ичезиний сүрүндүзи, прези Святой тип Агарыг кизилерний сүрлери. Аг сүрдиң алында турып, пазырап туста стийде ол сүрде пазылган, карака көринмес Кудайды сагын. Кудай Ичезиний сүрние, Ангел сүрине, Святой кизилердиң сүрине едиңпыла пазырып, сагын-пыла ол сүрлерге пазылганнардыñ постарында пол. Кудайга пазырага сагынзаң, Кудай пазырганыңды естип, сураганымды перзин тезең, пастап өчөскен, кырыскан кизин-маң чарас-сал. Кизи-пиле чараспан Кудайга пазырзаң, Кудай сени еспес, сураганыңды пербес. Тигрибеге парарга сагынзаң, пазыңныñ нимелерийнең агымынаң тапканыңнаң алып, тигрибиний керегине сал, Кудайга свѣчи кабыс. Кудайды сагынып, тигрибиний, абыстың керегине неме переия тезең, кысканман үрүнип пер; Кудай сениң кысканман пергениңды көрип, сеге чаксызын көп четирзин.

12.

КИЗИНИ КРЕСКЕ ТҮСКЕН СООНДА КУДАЙ
САЛГАН ЗАКОН-ҰЛГУБЕН КЫЛЫНЫП ЧӨ-
РЕРИНЕ УРГЕДИП ЧООКТАРЫ.

Кизи сын Кудайга кертинип креске түспенче Кудайга чарап полбас тип, Кудайдың чарыгына сыкпас тип, сен ам ойнадың; Кудайды сагынып, креске түзеин тип келдің. Креске түскенде кыялдай арыглан ча. Андыг полганда, креске түскен соонда кизи грѣхтең себерленип чөрзин. Креске түскени айнанын колына поз-полчайы, айва-былай тартызарга Кудайдың күзин алчайы. Андыг полганда, айнанын мекезине кирип, ага негдирбе: Кудайдың полысканы-май авыи-май негизип чөр. Креске түскени Кудайга пала полганы. Кудай—аг Кудай, арыг Кудай. Крестиг кизи Кудайдың аг палазы полганда, арыг позынча себерленип чөрзин. Крестиг кизи Кудайды пилбес креси чок туста кылынган кыялдарына тудын чөрзин. Нога-даа аргастанган позы, ам поола чаксыны пүдирерге киченип чөрзин. Огыр идерге, кизинин нимезин аларга үргенген полза, ам иде етпен, но кереги пар ползын тип, тогынып чөрзин: анай тлеген кизе-да полысчай ползын. Кудайдың законнын ойнабан, онын пирсинде пүдүрбен позы ам Кудайдың законнына үргенип, онын-май кылынып чөрерге күстензин. Кудайдың

писке перген законы он ўльги. Ол он законный тө-
зи по ійги ўльгы: «Каан Кудайды парчан чүре-
гей, пар тыны-май, пар сагызы-май маарсап чөр»,
законный пирси ол. Ійгинчизы по: «позына ачын-
ганды, кайдыг-даа кизиге маарсап чөр.» Каан
Кудайдын законы-май кылынып чөрери крестиглер-
дын агынче тогынары ол тип полар. Христоска кертин-
ген крестиг кизи, сын кепке кертинген pozy, агы-
май кылынмаза, Кудайга чарабас. Кизи еттиг
канныг pozy, тыны чок полза үрен-окыс. Аг кеп-
ке кертинген pozy, агынча тогынмаза, идок үрен-
окыс, пир-даа тузазы чок. Сын кепке кертинген
кизи качан-даа чабалынай себерленип, агынче кы-
лынарга кичевзин. Ноола чабильдын чилейизи по
тип полар: улуг көоленери, карам (кысканчы) по-
лары, единый ноола чабалары, кизиге чабал сагы-
нары, артыг көрери, арагы изери, кырызаны. Ку-
дайды магтарга, кайдыг-даа чаксыны тогынарга
аргастанганы. Иде кылынып чөргени Кудайдын
чарыгына сыгып, чаксызын естенип полбас. Сен
Кудайдын чарыгына сыгып, Кудайдын тигирдеги
чаксызын pozyна алаин тезей, паягы чабал кылык-
тарынын чаксы кылыгымма нег тур; чабалнын чи-
лефезин pozyнай кодырып, таста; улуг көоленер
сагызынын чамазынай пас; кыскарыйны, маарсап,
чаксы четирип пас; чабалынны арыгыммай пас; ки-
зиге чабал сагынарынны чаксы сагысмай, маарсагы-
май; артык карерийны, арагы изерийни озара-май
стиини кемнеп азранып изерийней: аргас pozyны

кичеени-мен, шор-чок кузун-мен, Кудайга чаксы
пазырарына, ноола чаксы сагынарыйна пас!

Андыг кыялларнын чилеерерин кодарзай, тоза
салаларын-даа алып тастыйрга сыдарзый.

13.

КУДАЙ ПЕРГЕН ОН ЗАКОН.

Кудай кизиге он закон (улыг) перген тип мен
пая-ок чооктаам. Ол он салымды крестиг кизи
позы-даа ургензин, олганнарын, ибдеги кизилерин-
даа ургетсин.

Пастапкы улги.

Сений Каан Кудайн Мен-мин; Менең паска сеге
Кудайлар полбазын.

Жйгынчи улги.

Позына чаллыг единме; но оре тигирдеги, тобин
чирдеги, суглардагы, чир алдындагы нимелерний
сүрүн пүдирбе, аларга пазырба, аларга чалганма.

Узинчи улги.

Каан Кудайнын адын тегин (огнагы) сөсте (чо-
окта) адаба.

Тортинчи улги.

Суббот (улыг) күнни арыг ертиребрийны ундытна.
Алты күнний пазына тогыс тогын, ип керегинни

пүдирип чөр, четинчы күн тезе амыр күн, Каан
Кудайна ползын.

Пезинчи үлги.

Аба ичейни улуглап чөр: поэна чаксы полар,
чирдеги чазың узак полар.

Алтынчи үлги.

Кизи одирбе.

Четинчи үлги.

Сайгак полба.

Сегизинчи үлги.

Огырлаба.

Тогызынчи үлги.

Нанчийны каралап, (проолап), агтап, тегин
(ойнагы) керечи полба.

Онынчи үлги.

Нанчий алган кизизин, чагыныннын одыарар ибин,
анын краазын, кулын, кулга чөргөн кызын, пуга-
зын, естегин, ноола малын, ноола нимезин мений
полза-че тип сагынма.

14.

КУДАЙГА ПАЗЫРАРГА УРГЕТЧЕИ.

Ам Кудайга пазыарга ургеней.

Јисус Христос Кудай чирде чөргөн туста кизи
кайдыг Кудайга пазырза, чарачаң поларын чооктап,

пиде сүүлен: «качандаа Кудайга пазырып чөреңер. Сурыңар, слерге перилер; тлееңер, табарыңар; токыладыңар, слерге азып перер». Иде сөблөн сөстий узы-пазы по полар: вола керегийди тигирдеги Кудай Абайнай сургар; кертинип изенип сурганга Ол, ачынчак Позы, перер, пербенче калбас. Пир сурган позынче пербесе, анче-мынча полза перер. Паза пербен саадаза, качан-даа пербес тип сагынма. Сурчатканың Кудайга чараза, по чылда пербенин езенде перер. Токтабан сурап пазыр. Кизи, чит парган немезин чок-тип, киченип тлееп чорген-чилип, Кудайга чарачаң керегийни чок-тип, Кудайдаң кўстенип сурап чөр. Кизи кайзы пир чаксы итчең кизиге суранып келип, езиги пертиг полза, азып перзин теп, ўн тыыдып чооктир: аның соонда полбаза, азып перзин тип, езике токыладар; пир токылатканына полбаза, езиги азылганче, езине амыр пербен, токыладып турар. Кизи позының сурганын алылганче маарсак Кудайдың езигине иде-ок токылатсын. Токыладыңар, слерге азып перер тип Кудайдың чоктааны ол.

Ам кизи Кудайдың алдына турып, нимени стине сагынып, кайдыг крестенип пазырза, Кудайга чарачаның чооктап переин.

Крестиг кизи поэының ибинде, тигрибинде Кудайга пазырага сагынза, Кудайдың аг сүриниң алында пазырзын. Чорык чөргөн кизи, чазыда, тайгыда чөргөн кизи пазырага сагынза, күн сыгыс сары пастанып туып, пазыр-

зын. Чыын полган тузында, көп кизи алында пазырарга эзи- чок полза, турган чериңе одырганче, истинде Кудайды сагынып, Анай изенип сурза, анда даа Кудай кизиний сурганын,, чарачай полза, чарада естер. Крестиг кизилер Кудайга пазырарда крестенип пазырчай. Крестенерде колының салазын пиде едип салар (учитель кизи позынның салазын салып көргизип ургет-ча): Ёс Постыг Чагыс Кудайды улыглап, ёс салазын тең едип, пир эдип-ча. Ыйги салазын паза пир едип, пүхтеп салча. Нодай ары тезе? Иисус Христос, чагыс Позы, ййги пүдүстиг полганай ары. Ыйги пүдис теени но тезе? пир пүдизи-Кудай пүдизи, пир пүдузи-кизи пүдизи. Иде салазын едип, салабас колымай позынга крес едип салын-ча. Сагызы арыг ползын тип, колын пастап камагына салча. Сипи чўреги арыг ползын тип тўзине колын салар. Колының едип чўргени арыг ползын тип ики ййнинге кол салар. Иде колын ары-пери салганы крес полганы ол. Позынга крес сабынып крестенеле, Кудайдың алдына, позын пазынып, пазын еңилтип пазырар. Кайзи пирде тизеленип пазырар: ол имезе пазы-май чирге тип пазырар.

Пастап Кудайга пазырарда, Ёс Постыг Чагыс Кудайды пиде алгап чооктир: Аба, Олга, Агарыг Тынга алгыс читсин. Аминь. Аба тип чооктир-пыла колын камагына салар. Олга тип чооктирда, колын чўрегине салар. Агарыг Тынга алгыс читсин тип тиірде, иги еңинге колын салар. Соонда аминь тип сўўлени сын теени.

Ам меней көре крестенин чоокта.

Аба, Олга, Агарыг Тынга алгыс читсин.

О мений Кудайм Иисус Христос! меге алгыс
пир, меге алгыс пир, меге алгыс пир!

О мений Кудайм Иисус Христос! мен Сеге кир-
тин чабын, Сеге изенин чабын, Сеге пар позымны
пер-чабан.

О мений Кудайм Иисус Христос! мен кыяллыгды
арыгла, меге чаксы сагыс пир.

О мений Кудайм Иисус Христос! мнн кыяллыгды
арыгла, меге чаксы сагыс пир.

О Кудайдын Ичеги Агарыг Кыс Марія! мен
кыяллыгга полус, мени арыгла.

О агарыг Ангел, еди тынымный Кадарчызы!
мен кыяллыгдын үчүн Кудайга пазыр.

О тигирдеги Абабыс! Синий адын алгалзын;
чаан полчатканын келзин; тигирде полган чилип,
Сенин көйний чирде-дее ползым: күндеги тама-
гыбысты пүүн писке пир; кайдыг пис алымлы-
гларыбысты позат чабыс, пистиң алымыбысты таста;
түбеке писти киирбе; чабалдаң писти ал кал!

Пастар пас, күстиг күс, махтыглыг мак тесе,
чылдай чылга Сений. Аминь.

15.

ЕРТЕН ТИРДЕ КУДАЙГА ПАЗЫРЫН ЧООКТАР
МОЛИТВАЛАР.

Абанын, Олгынын, Агарыг Тыннын адына, аминь.

О Кудай! мен кыяллыгга маарсак пол.

О Кудайдың Олгы, Иисус Христос Каан, Агарыг Ичейний, тоза агарыглардың молитвазы үзин писти арыгла, аминь.

Сеге алгыс четсин, о Кудайбыс, Сага алгыс читсин.

О тигирдеги Улыг Биг! Соот-етчей, сынны пилдир чаткан Тын, тоза чирде пар полып, парчанвы толдыр чаткан, тоза чаксымай пай, триг етчей: Сен келип, изибисте пол, тоза чабалыбысты арыгла, о Чаксылыг! тыныбысты ал-кал.

Агарыг Кудай, Агарыг Күс, Агарыг Өльбес, писке ачын. (3 каттап.)

Абага, Олга, Агарыг Тынга алгыс читсин, амдаа, качан-даа, чылдаң чылга, аминь.

О Агарыг Үс Постыг Кудай, писке ачын; о Каан, кыялларыбысты арыгла; о Пас-пилчей, чарабастарыбысты таста; о Агарыг, Сен келип, агрыыбысты час, Позыңның адың үзин.

О Каан, ачын! (3 каттап).

Абаа, Олга, Агарыг Тынга алгыс читсий, амдаа, качан-даа, чылдаң чылга, аминь.

О тигирдеги Абабыс!... (Алында көрө).

Агарыг кептий узы-базы.

Киртин-чабыс чагыс Кудайга, парчанны тутчаткан Аба тип, тигирний, чирний, парчан көрин-чатканнй, көринмен чатканнй Чаячызы тип. Киртин-чабын чагыс Каан Иисус Христоска, Кудайдың чагыс төреен Олгы тип, парчан чылдардаң пурын

Абазыннай төреен тип. Чарык чарыктай сыккан чилип, сын Кудай сын Кудайдай чаялган нимес, төреен тип, Абазымынай пир тип, парчаны Анай полган тип. Пис кизилер үчүн, писти алкалар үчүн, тигирдей түзип, Кудайдын Агарыг Тынынай, Мария Кыстай кизи един алынып, кизи полган тип. Понгий Пилаттын тузында пистин үчүн креске каздып, иреледип, комдаа салылган тип. Мичике пазылганынча, үзинчи күнинде тирилген тип. Тигирте сыгып, Абазынын ой сарында отырча тип. Тириглердин, өлгеннердин чаргызын идер үзин ады сабы-мынай пазок килер, Онын Каан болып паспилери түгөнмес тип. Киртин чабын Агарыг Тын Каанга, тын киреечи тип, Абазынай сыгып, Абазы-мынай Олгынга тең пазыртып, махтатча тип, Пророктар сагызына кирип, чооктаткан тип. (Киртин чабын) Церквеге, агарыг, парчан чирдеги чагыс тип, Апостоллардын тип. Кыяллар тасталар үчин пир түсчөй тип чоктап-чам. Өлгеннердин тирилерин, калганчы чыл чедип, тозылбас коныгты сакым-чабын. Аминь.

Эртен пазырчай сөс.

О кизиге маарсак Каан, узаанай туруп, Сеге келдим. Ачынчай тип, салганынмай кылынарга киченип, Сеге пазыр чабын: качан-даа полза, нога-даа полза, меге полыс ет. Парчан чабалдай, айна-нын арлазарынай мени кадар; мөги Каан полчаткан черине мени кир. Менин Чайчым Сен-зий, меге

полызар, тоза чаксыны перер Сен-зиң; Сага пар
позым изенип, качан-даа, ам-даа чылдың чылга Саа
алгыс четирерим. Аминь.

Кудайдың Ичезине пазырып чоктир сөс.

О Кудайды төрөөн Кыс! үрүн; чаксылыг Марія,
Каан Сений-пыла тур. Тыныбысты Алкалаачины
төрөп, епчилердий аразында алгаллыгын, истийней
сыканы-да алгыстыг.

Еди-Тынны сакычаң Ангелга пазырып
чоктир сөс.

О Христостың Ангелы, Агарыг Сакчым, еди-ты-
нымның кадарчизы! по кўний тузына ноола еткен
кыяллымны таста; меге карысчаткаң остиң-мней,
ноола чабалынаң мени айрып-ал, кайдыг-даа кы-
ялым-маң Кудаймны тарындырбаң; кыялыг, ча-
рабас кул позымның узин Кудайга пазыр; арыгдай
арыг Ыс Постыгның, Иисус Христос Каан Кудайм Иче-
зиний, парчан агарыглагдын маарсаагына, чаксызы-
на мени чараадый ет; Аминь!

Улуг Биг үчин пазырып чоктир сөс.

О Кааң! кизилерийни арыгла, Шозыйны еячийны
алга, Аг киптиг ИМПЕРАТОР АЛЕКСАНДР АЛЕ-
КСАНДРОВИЧ Улыг Кааныбыска карысчактарын
нейдирип, чуртыйны крезин-мең кадарып трө.

Кудайдын Ичезин мактир сөс.

О Кудайды тореен. мөгү рыстыг агтай аг Кудайбыстын Ичези, Сиви чаксылап чоктарга сын чарадыг. Херувимнардаң артыг улуг, Серафимнар тийнег полбас магтыг, сөс Кудайды пузылбан тореен, Кудайдын сын Ичези, Сени магтап чабыс.

Узаарда пазырып чооктири.

О Каан Кудайбыс, тогызым-най, сөс-ней, сагызымнай пүгүн кылынган кыялымны, маарсак, кизиге ачынчак Позын, таста. Меге амыр ес уйгы пир. Мини парчан чабалнай кадарарга, Сактачаң Ангелды ыза пер. Еди тыныбыстын Кадарчизы Сен едей; Аба, Огыл, Агарыг Тан, Позунга амды-даа, качан-даа, чылдаң чыга алгыс четир-чабыс, аминь.

Азранар алдында пазыра сөс.

О тигирдеги Абабыс!... (мынын алдында көр).

Азранган соонда алгыс читирип чооктири.

О Христос Кудайбыс, Сага алгыс читсин: чирдеги чаксымнай писты тоскырдын; тигирдеги чаксыннай писти курыг етпе.

16.

ИСУС ХРИСТОСКА ПИРГИЗИП, АГАРЫГ ЕДИ
КАНЫН ИЗИП ЧИРНЫН УЗЫ-БАЗЫ.

Исус Христос кизилерди Позынга пириктиреинтип, Кудай Позы кизиге пир полган. Еди каңчыок

Кудай Позы, еттиг каннуг кизи полды; кизилерге пиргизип, аларны агарыг едеин тип, аларга Позын, нын Агарыг еди канын перген. Пи, кўн Иисус Христос чазы чирде астаган кизилерге ачынып, пис каласты Кўдай Позыннын алгызы-маң көп эдиц, эпчилог олганнуг пис муң ер кизилерди тоскыр-ган. Анын соонда Иисус Христос алардаң тезебер-генде, олар Аны таап алын тагасканда, Ол алар-га чооктан: «слер Мени Кудайдын кайкачадын көр-дибис тип тлеп чаткан нимессар, тосканча Анаң тамаг чеебис тип Меге келдиңер. Ўреп калар тамак-ты сагынмаңар, мөгү тириг чўргизер тамакты тлеп чөриңер; оны слерге тигирдеги Адам тигирдей тў-зир пер-ча. Тигирдей тўзиц чонны тириг эдер та-мак Кудайдын тамагы ол полар», теен. Кизилер чооктан: о Каан! андыг тамахты писке качан-даа перип тур. Иисус Христос ларга, соонда Позынга кертинген чоннын Позыннын еди кааны-маң аз-рачаң узы-базын пилдиртип, чооктан: «Мен тигир-дей тўскен, кизилерди тириг едер Тамак-Мин; ан-дыг тамагтаң чеең кизи качан-даа тириг полар. Мениң перчей тамагым Мен Позым; анымны, кизи тириг ползын тип, перерим. Едимни чеены каным-ны искени Мениң Позымда полар, Мен анын ис-тинде поларым. Менин чеени Мениң Позымча ти-риг полар; калганчы кўнде Мен оны тиргизерим» теен. Кизилер аны естип, салын көрип, чооктавар: Ол писке Позынын едив чирге кайдыг перер? Ол чооктан: «слер Единми чибен, Канымны испен,

постарыйнын кўзиердеи тириг полбассар. Менин Едим сын тамак, Менин каным сын суг теен. Анын соонда кизилердин узин иреледип, олер кўни чектенде, Ол паягы чооктан сѳзин сын тип, Позыннын талдап алгац он-ики Апостолга (Апостол теени елчи теени) Позынын Агарыг Един чирге, Агарыг Канын изерге перген. Мынын узы-базы мындыг полган. Исус Христос таида иреледип олер кўннин ииринде Позыннын талап алган паягы он-ики кизи-пие када полып турган. Соонда но поларды пилчей Позы, Исус Христос по карада олерин аларга чооктан. Лар постарынын Анай айрылызарын естип, тый (оидары) ачынганнар. Айдарда Ол ларга соот едип чооктан: «силерни окис калдырбассым: слерге паза келерим; слернин чурегиер. ўрўнер. Ўзери постарыннарга маарсак полып чўрар тип, Менин слерге законом по ползын. Мен слерге ачынгандыг, слер ўзери позыгарга ачынып чўриер. Менин Позымда полынар, Мен стердин стийерде поларым. Агастын агарын агастын тѳзинде полбаза, поэы поэынай честек аскирип полбас. Слер Менин Позымда полбас ползар, андыг-ок поларзар: чаксы кылык кылынып полбассар. Мен тѳзи Мин, слер сабалзар. Кем Менде полбаза, Мен анын поэында полбазам, ол кѳп ўрен ўреннебес. Мен чокта ноны-да пўдўрип полбассар,» теен. Исус Христостын иде чооктаны Позыннын Агару Еди Канына кизилердин пир-полып, тириг полып ѳзбрин тѳзиннын, сабаллыг, честектиг агастын ѳзери-

не теңестирип чооктаны ол. Онын соонда Иисус Христос ларды олгенче тын ачынганнын пилирип, лардай чарылар куним четти тип, оларга керезин перген. Алтын кумис керес эдип перген нимес, Позыннын Агарыг един, Позыннын Агарыг Канын керес эдип перген. Лар азранып отыргавда, Иисус Христос калас алып, оны Кудай Позы алгап, сындырала, па-ягы Апостолларга пирип, суулен: «алынар, чийер: по Менин Едим; кыяларынар тасталзын тип, ол сжердин узин сындырыл-ча», теен. Анын соонда чырчада виноград (кызыл-тигрибе арагазы) арага-ны алып, аны алгап, ларга перип чооктан: «мынай парчанарынар изийер: по Менин Каным, наа ку-марка; кыяллар тасталзын тип, ол сжердин узун, коп кизилернин узин тогилип-ча. Мени эзеп, пиде кылыгып чоринер», теен. Апосталлары Иисус Хри-стын иде чооктап перген калас пудистиг Анын сын Един, арагы пудистиг сын Канын картинип, изип чеенер.

Анай пери Иисус Христостын чооктап пергени-мен Ага картингеннер Анын Агарыг Един чып чалар, Агарыг Канын изип-чалар. Кем Иисус Хри-стостын Агарыг Един чибезе, магтыгыг Канын испезе, позы позынай тириг полбас. Иледе кунге тамак чибен кизинин еди пос-полар; иледе чылга Иисус Христостын Агарыг Еди Канын испен ки-зинин тывы сагызы пос-полар. Тамак чибен кизи

үрөп, күнний чарыгы көрбөс. Иисус Христостың
Еди Канын албан чөргөн кизиний тыны өлип,
Кудайдың чарыгын көрбөс. Иисус Христос пистий
үзүн кизи полып үрөн соонда, Кудай Позы, тирилген.
Аның Еди Канын изип чөргөн крестиг кизи өлим-
ныг pozy үрөптөө парза, Иисус Христостың позынче
Кудайлыг pozy тирилер. Иисус Христос, Позынның-
күси-была, оны калганың күнде тиргизер.

Карындас! Сен Иисус Христоска кертинип, крес-
ке тускениң-мөң Иисус Христостын полдың, аг
кеп кескен чилап Христостың агын кескензың. Аба
Кудай, сага маарсап, Позынга пала едиген; Мениң пол-
дың тип печадып салдырган; тыныңны наа едерге По-
зынның Агарыг Тынын перген: Каан позынның тура-
зында одырган-чилип, Иисус Христос сениң истиңде
чадар. Чагысла тынымай чадар нимес, Позынның
Агарыг Еди Каны-май сеге пир полып, сениң и-
стиңде одыраин теп-ча. Ам андыг маарсак Кудайың-
ны истиңе алынарга пелененип ал. Сен ам Иисус
Христостың Агарыг Един чеерзий, Аның Агарыг
Канын изерзий; парчан поэй Иисус Христостың
пар Позында пир полып, Кудайнай поларзың. Мын-
дыгды сагынып, чаксыла, кертинип аларга пелен
пол. Чарабас поэй, ндыг Агарыгды аларга чара-
дыг полаин тип, Кудайга пазыр. Кертинип, чаксы
сагынып Агарыг Причастие алынганы Кудайдың
Позын истинге алынганы. Кертинмен, чаксы са-

гынман изип чеени Кудайдың кыяллын стинге ал-
ганы Ол; чарабас поэын коер от алганын ол. Сагы-
нып, кертинип Иисус Христостын Агарыг Еди Ка-
нын алганда, по тиригде Иисус Христоска пиргис-
кенде, үреен соонда Анын-маң када полар. Тире-
лер кун четкен темде Иисус Христос оны тиргизер,
оны Позыннын качан-даа тозылбас чыргаллыг,
түнербес чарык черине чөргизер.

